

dogma trinității și raportul între ipostazele treimii, Ioan a tradus „cuvîntul era „de la Dumnezeu”... în loc de „... era la Dumnezeu”: «Πρὸς τὸν Θεόν».”

Și partea în care polemizează cu evreii și ereticii nevăzuți, este, probabil, tot originală. Dialogul și retorismul folosit aci (f. 34—35) nu constituie un criteriu sigur al autenticității, cum crede de ex. D. Ivanova-Mirčeva, argumentînd că Ioan Exarhul folosește dialogul, întrebările retorice și în alte omilii¹ ca în cea pentru *Preobrajenie*. Dar noi am dovedit că toată partea cu dialogul din omilia pentru *Preobrajenie* este tradusă după omilia lui Efrem Sirul. Doar frazele de la sfîrșitul omiliei, pline de elogii și epitete la adresa lui Ioan Evanghelistul, caracterizează stilul și simțirea lui Ioan Exarhul.

Cele trei istorisiri din partea a doua a omiliei sînt traduse după Viețile prescurtate ale sfinților. Le găsim și în diferite proloage și sinaxare, în mince zilele de 8 mai și mai ales la 26 sept., cînd se prăznuiește în biserică ziua lui Ioan Evanghelistul.

Chiar Ioan Exarhul citează pe Clement Alexandrinul sau „*Clim Stromatul*” ca izvor al primei povestiri, referitoare la vestita convertire a unui tînăr din Efes, care devenise căpetenie de tîlhari. Denumirea de *Stromatul* provine de la oșera capitală *Stromata* „Covcare” în cîntec cărți, a acestui scriitor bizantin, cunosător adînc și al filozofiei antice și pedagog, care a trăit între 150—220². În epoca aceasta, Clement Alexandrinul a prins încă vii în popor unele tradiții despre viața sf. Ioan Evanghelistul. Folosind acest izvor Ioan Exarhul se dovedește încă o dată un bun cunosător al literaturii bizantine și al limbii grecești, pe care o folosea liber. Cu ajutorul acestor povestiri el întregeste chipul de gînditor abstract cu acela de apostol al lui Ioan Evanghelistul.

Aci Ioan Exarhul citează deci cu probitate izvorul, spunînd că „lasă pe *Clim Stromatul* să ne vorbească despre acest mare Ican, cum învăța prin orașe și ce milă avea el de mîntuirea oamenilor: „... da ot sego razuměete kako milostive iměaše Ioan o spaseni čelovečestě glagolet Klim Stromatskyi o sem Ioaně velicēm jako uče skozě grady” (f. 36 v). Urmează istorisirea convertirii unui tînăr din Efes.

Originalul bizantin precizează că aceasta nu e o poveste, un mit, ci o *întîmplare adevărată*³. Această istorisire o găsim la sfîrșitul omiliei lui Clement Alexandrinul — sau *Stromatul* despre „Care bogat se va mîntui” Τις ὁ σωζόμενος πλούσιος — *Qui dives salvetur* — cap. XLII⁴.

Acum stilul e altul: povestitor, simplu, popular, cu vocative, cu anumite gradatii. Nici stilul nici compoziția nu mai sînt ale lui Ioan Exarhul, ci ale lui Clement Alexandrinul.

¹ D. Ivanova-Mirčeva, *op. cit.*, p. 259.

² În *Clemens Alexandrinus presbyter, qui et Stromateus vocatur*. Migne *Patrologiae cursus completus* — Seria greacă, VIII, Paris, 1891, p. 10 u.

³ *Clemens Alexandrinus, Opera...* *Qui dives salvetur*, Oxoniae, 1683, p. 111. Migne — *Patrologiae...* Seria greacă, IX, 1890, col. 647.

⁴ *Clemens Alexandrinus, op. cit.*: Oxoniae, 1683, p. 111 u. Migne I. P. *Patrologiae, cursus completus* — Seria greacă IX, Paris, 1890, col. 603—647. Și istorisirea despre convertirea tînărului. Cap. XLII, col. 647—652.